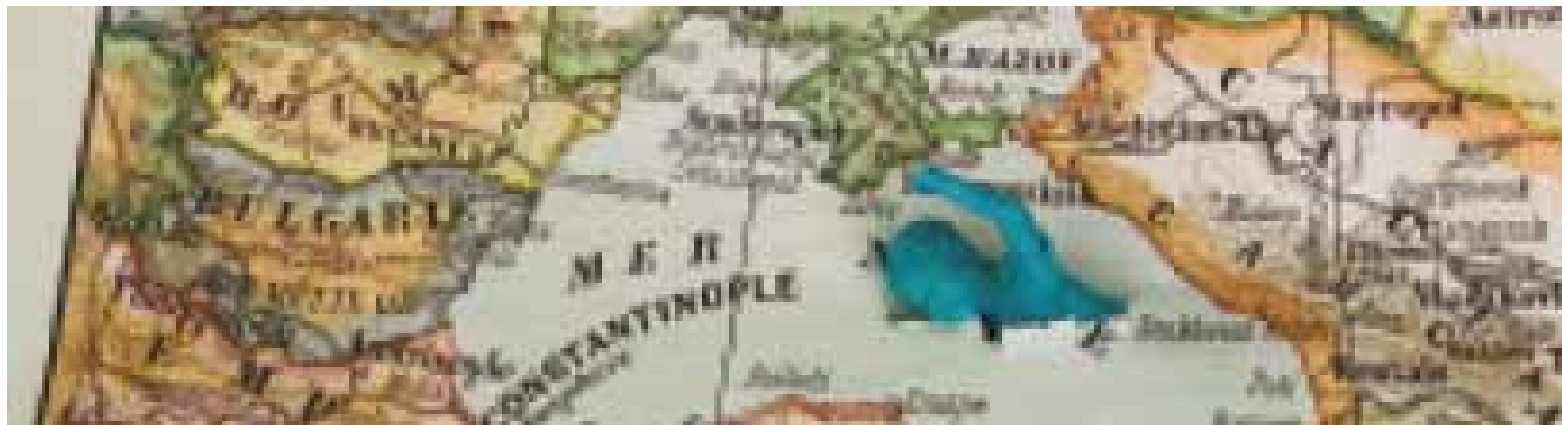

BRIGHTER FUTURE: Cap al benestar integral dels nens, nenes i adolescents acollits o adoptats als centres educatius

D'acord amb la Convenció de Nacions Unides sobre els Drets de la Infància (1989), els nens, nenes o adolescents que, per la raó que sigui, temporalment o permanentment no poden viure amb les seves famílies d'origen, tenen dret a una protecció i una assistència especials per part de l'Estat on viuen. El sistema de protecció té el deure d'avaluar cada cas i proporcionar una solució idònia de cures alternatives transitòries, sigui en una família d'acollida o un centre d'acolliment residencial. I, en els casos en què el retorn a la família d'origen no sigui possible, mitjançant l'adopció o una altra solució de cura permanent.

El Consell d'Europa estima que al voltant d'un milió i mig de nens, nenes i adolescents viuen sota alguna forma de cura alternativa. Igual que pels altres infants i adolescents, l'escola hauria de ser un lloc acollidor i segur, que els ajudi a minimitzar el potencial impacte negatiu de les experiències adverses que poden haver experimentat, per tal de poder desenvolupar tot el seu potencial. Tanmateix, les investigacions sobre les seves experiències escolars mostren que això no sempre és així.

El Projecte BRIGHTER FUTURE, finançat per la Unió Europea, es va posar en marxa fa tres anys

Direcció publicació:

Beatriz San Román,
Irene Salvo i Silvína Monteros

Continguts d'aquest número:

Equip del projecte
BRIGHTER FUTURE

Imatges:

Álvaro Sobrino

Coordinació:

Victòria Badia

Traducció:

Victòria Badia

Subscripció i contacte:

gr.afin@uab.cat

ISSN: 2013-2956

AFIN

Grup de Recerca

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

per identificar quins eren els desafiaments que plantejava la seva inclusió escolar i quines estratègies i pràctiques podien millorar-la, a fi de proporcionar eines i estratègies efectives als i les professionals de l'educació. Set entitats de quatre països europeus diferents han combinat els seus esforços per contrastar els resultats d'investigacions prèvies amb el coneixement acumulat per joves que en la seva infància van estar sota la tutela de l'Estat, famílies d'acollida i adoptives i professionals que treballen tant en el sistema de protecció com en el d'educació, identificant no solament els desafiaments més freqüents sinó també pràctiques i estratègies efectives per afrontar-los. Tot i que totes les entitats participants en el projecte tenen una dilatada experiència en el treball amb nens, nenes i adolescents sota diverses formes de protecció, l'equip del projecte es va construir amb una lògica de complementarietat, de manera que els diferents equips proporcionaven trajectòries especialitzades en àmbits diversos. D'aquesta manera, els socis italians, la Universitat de Verona i l'Ajuntament de Torí, van aportar un considerable treball amb nens i nenes que creixen en famílies d'acollida o en un

acolliment residencial. L'entitat sòcia del Regne Unit, PAC-UK, que es va crear inicialment com a centre de postadopció per recolzar les persones adoptades i les seves famílies, compta amb una àmplia experiència en el desenvolupament de programes a les escoles per sensibilitzar sobre l'adversitat primerenca. Al seu torn, els socis holandesos, la Universitat de Groningen i la Fundació Pharos, destaquen per una tasca continuada amb famílies refugiades i persones menors d'edat que van migrar sense un acompanyament parental. Finalment, des d'Espanya, el Grup d'Investigació AFIN de la Universitat Autònoma de Barcelona i CORA, la federació d'associacions de l'adopció i l'acolliment, van contribuir amb la seva experiència en aquests àmbits.

En aquest article, presentem alguns dels resultats i recursos del projecte, els productes del qual es poden consultar [a la seva web](#).

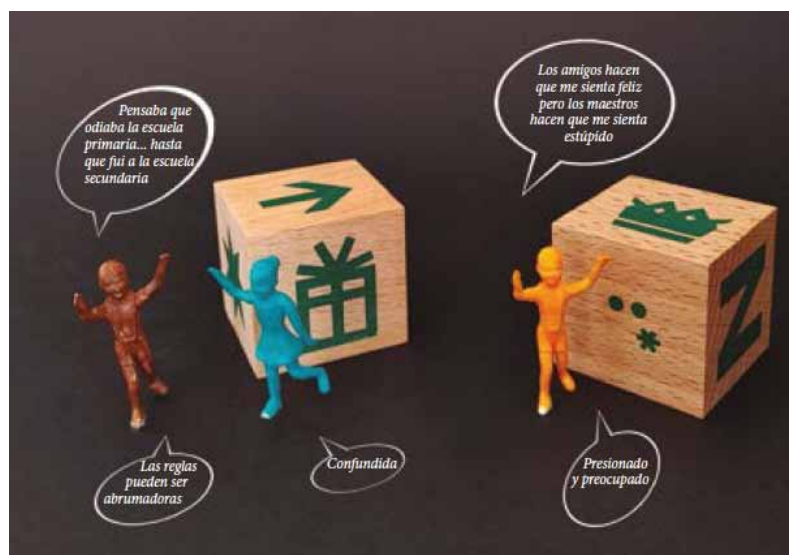
Una escolarització problemàtica o un sistema educatiu poc preparat?

A més d'haver experimentat la separació de les primeres figures parentals, molts d'aquests nens, nenes i adolescents s'han

enfrenat a altres formes d'adversitat primerenca, com el maltractament, les cures negligents o la institucionalització. Entendre com les experiències adverses en la primera etapa de la vida poden afectar el desenvolupament és essencial per al professorat, ja que els permet desenvolupar pràctiques sensibles cap a la multiplicitat

i la varietat de necessitats de l'alumnat, particularment dels grups especialment vulnerables. Així, per exemple, els qui no han tingut unes figures d'aferrament segures, predictibles i consistents en la seva cura, solen internalitzar la idea que no es pot confiar en els altres i que el món no és un lloc segur. Com a resposta a una cura desorganitzada i negligent, apareixen reaccions com la passivitat, l'ansietat, la por o una afecció desmesurada per complir les normes. L'absència de figures adultes que els ajudessin a satisfer les seves necessitats bàsiques i instrumentals ha comportat que aquests nens i nenes

haguessin de prendre el control per fer-ho per si mateixos i resoldre les pròpies dificultats. Quan ingressen en el sistema escolar, les estratègies i recursos que han après per sobreviure poden ser (mal)interpretats com a "comportaments problemàtics". Així mateix, quan per les difícils circumstàncies que han viscut tenen llacunes de desenvolupament i aprenentatge, pot ser que els resulti impossible complir les expectatives de les persones adultes, les quals assumeixen que el problema és de motivació o disciplina. Nuria, una mare d'acollida d'una nena de dotze anys, ho expressa vívidament de la següent manera: "Nosotras no jugamos a la lotería en diciembre, sino en septiembre. Rezamos para que nos toque una buena profesora, porque eso implicaría un año tranquilo. Pero eso ocurre muy pocas veces".

Com tothom, aquests infants i adolescents han après a actuar i han forjat les seves expectatives i maneres de relacionar-se a partir de les seves experiències anteriors. Quan les persones adultes no tenen la formació necessària per interpretar adequadament els seus comportaments i necessitats, sovint es mal interpreten aquests comportaments

i reaccions, que són identificades com a "disruptives" i, per tant, mereixedores de sanció. No és infreqüent que això derivi en una espiral d'impotència per ambdues parts: els infants se senten incapaços de complir amb el que s'espera d'ells i, d'altra banda, les persones adultes es desesperen veient que ni reganys, ni

premis ni càstigs aconseguixen que es comportin com se suposa que s'haurien de comportar.

Independentment del que els hagi passat quan eren més petits, cada nen, nena o adolescent té dret a una educació de qualitat, que respongui eficaçment a les seves diverses necessitats de manera receptiva, respectuosa i solidària. Sense una formació específica, pot resultar difícil comprendre les seves reaccions i necessitats, la qual cosa pot conduir moltes vegades a utilitzar "etiquetes" equivocades i pràctiques insensibles. En la mateixa línia, la investigació mostra repetidament que els infants i adolescents adoptats o que viuen sota la tutela de l'Estat presenten índexs més alts de dificultats a l'escola, amb taxes més elevades d'abandonament escolar i més probabilitats de patir bullying o de sentir-se aïllats als centres educatius. Així mateix, algunes estratègies educatives tradicionals o comentaris benintencionats que no tenen en compte la diversitat d'experiències vitals i circumstàncies personals poden ser discriminatoris, excloents o poc apropiats. Per tant, reconèixer les necessitats que s'expressen a través de les accions, i posar el focus en allò re-

lacional en lloc de posar-lo en la correcció dels comportaments no desitjats, propicia un canvi substancial a l'hora d'abordar les dificultats. També facilita que nens, nenes i adolescents sentin l'escola com un lloc acollidor i segur, en el qual puguin recuperar-se de l'impacte negatiu d'experiències difícils i aconseguixin desenvolupar tot el seu potencial.

Cap a un enfocament centrat en el benestar

Emmarcar el desenvolupament infantil des d'una perspectiva ecològica permet d'ampliar i entendre millor de què parlem quan al·ludim a una adversitat primerenca. La teoria ecològica del desenvolupament humà, elaborada per Urie Bronfenbrenner, possibilita comprendre com el desenvolupament i el benestar dels infants i els adolescents estan influïts per múltiples factors allotjats en diversos sistemes, alguns dels quals són aliens als espais que habiten. A més, ajuda a conceptualitzar l'adversitat primerenca, no com quelcom definitiu i irreparable, sinó com una experiència que pot ser elaborada si existeixen factors protectors en el sistema del qual forma part el nen, la nena o l'ado-

lescent. Així, per exemple, experimentar una adversitat primerenca és diferent pels infants i adolescents quan compten (o no) amb figures adultes que proporcionin respostes sensibles i/o quan existeixen (o no) polítiques públiques o educatives que facilitin la reparació i superació dels seus possibles efectes.

Als darrers anys, les polítiques dels centres educatius compromesos amb l'equitat han abandonat la centralitat de la disciplina per donar pas al paradigma del benestar, que ha estat un pilar fonamental en el desenvolupament del projecte BRIGHTER FUTURE. Entendre el benestar com a eix fonamental del bon funciona-

ment d'una comunitat educativa suposa reconèixer que l'adquisició de noves habilitats és un desafiament extremadament difícil per a les qui se senten insegures, excloses o aïllades. Per això, prioritzar el benestar i la seguretat emocional implica treballar des d'un paradigma diferent, en el qual la diversitat deixa de ser un problema a gestionar per col·locar-se en el centre de la vida educativa.

D'aquesta manera, les entrevistes i grups focals portats a terme al llarg del projecte a Itàlia, Països Baixos, Regne Unit i Espanya van permetre profunditzar no solament en el coneixement i la reflexió entorn dels malestars que produeixen els sistemes normatius que marquen exigències i expectatives iguals per a totes les persones amb independència de les seves situacions vitals, sinó també en la identificació de pràctiques concretes capaces de revertir la situació. Al preguntar als joves que havien crescut en centres d'acolliment residencial, per exemple, un aspecte recurrent que identificaven com un punt d'inflexió en les seves experiències escolars era l'aparició d'alguna persona referent a l'escola o a l'institut que "els veia", en el sentit que es relacionava

amb ells en tant que persones més enllà de la dimensió de ser estudiant. Aquestes persones no sempre formaven part del cos docent, sinó que en algunes ocasions es tractava de treballadors o treballadores dels centres que hi realitzaven altres tasques. Com va assenyalar una educadora que va intervenir en les jornades organitzades per BRIGHTER FUTURE a la Universitat de Valladolid, a vegades "qui té un conserge té un tresor".

Quan la major part de les interaccions amb els seus docents giren entorn de la seva dificultat per seguir les normes, el més probable és que se sentin impotents i en constant tensió. Destacar els seus esforços i els seus èxits els dona una perspectiva diferent de si mateixos. A totes les persones els resulta més fàcil estar motivades quan poden gaudir, de tant en tant, d'un sentiment d'autoeficàcia, per la qual cosa reconèixer els seus èxits o els seus avenços (tot i que encara estiguin lluny dels objectius finals) sol ser una condició de possibilitat perquè se sentin bé a l'escola o l'institut. Els infants i els adolescents també es beneficien de la possibilitat de tenir responsabilitats, com en la tutoria entre iguals, l'aprenentatge cooperatiu,

l'assignació de tasques en les rutines de la classe o el desenvolupament d'un paper concret en les activitats escolars. En aquestes situacions poden mostrar diferents facetes de la seva personalitat, tant a si mateixos com als seus iguals, subvertint la imatge de persona vulnerable i incapaç amb la qual, sovint, són percebuts.

Cal assenyalar que, dins d'aquest paradigma del benestar, la identificació i l'abordatge dels malestars experimentats pel personal docent té, també, una importància fonamental. En el treball amb persones que han patit diverses formes d'adversitat primerenca, no és infreqüent que emergeixin sentiments de frustració. Quan invertim temps, esforç i creativitat en intentar construir una relació positiva amb un nen, nena o adolescent que ens rebutja constantment, per exemple, és molt possible que ens envaeixi una sensació de fracàs i d'enuig. És necessari entendre que les emocions de tots els implicats poden ser intenses en contextos desafiants, així com identificar i abordar aquest tipus de malestar per tal de mantenir una actitud positiva i adaptar-se a la situació.

Pràctiques sensibles amb la diversitat

Entendre com les experiències primerenques adverses poden afectar el funcionament humà és essencial pels integrants d'una comunitat educativa, especialment pel professorat, en tant que permet desenvolupar pràctiques sensibles cap a la multiplicitat i la varietat de necessitats de l'alumnat, particularment de grups espe-

cialment vulnerables. Així mateix, permet emmarcar i interpretar correctament els seus comportaments i reaccions en l'espai escolar. Per exemple, un aspecte clau és tenir en compte que, per aquells qui les han experimentat, canvis i transicions poden resultar moments especialment estressants i difícils, o que allò que expres-

sen com un comportament aparentment agressiu es pot tractar d'una dificultat –o bé, d'una demanda d'ajut– per fer front a una situació concreta. Això possibilita modular respostes flexibles que abordin les necessitats subjacents.

Juntament amb això, acollir la diversitat des d'un enfocament sensible al trau-

ma requereix realitzar una acurada revisió del llenguatge que utilitzen els diversos integrants d'un centre educatiu per parlar de les experiències dels infants i adolescents, substituint els termes carregats de negativitat que puguin etiquetar els comportaments dels nens, nenes o adolescents, per altres que reflecteixin les seves situacions de manera descriptiva, neutral o positiva, així com generar instàncies perquè els i les estudiants aprenguin a comprendre i parlar des d'aquesta perspectiva. De vegades, els acrònims o termes tècnics aglutinen connotacions pejoratives que deshumanitzen els infants i adolescents acollits o adoptats, per la qual cosa el seu ús contribueix a invisibilitzar la diversitat de situacions individuals i les vulnerabilitats que les travessen. Això és el que passa a Espanya amb els anomenats "MENAs" (menors estrangers no acompanyats), però també amb els AMV ("Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen", el seu equivalent als Països Baixos), els MSNA ("Minori Stranieri Non Accompagnati") a Itàlia o els LAC ("Looked After Children") al Regne Unit.

Promoure la inclusió a les escoles i instituts d'un alumnat que, com la societat en

general, és divers i acollir les seves diferències com un factor que aporta riquesa a la comunitat educativa requereix parar atenció a les diferents categories que convergeixen en les seves identitats socials: estatus socioeconòmic, gènere, raça, (dis) capacitats, etc. Una primera recomanació bàsica és la revisió i actualització dels llibres i materials que s'utilitzen a l'escola, de manera que reflecteixin la pluralitat d'experiències i situacions. Els materials didàctics es limiten, moltes vegades, a la narrativa de la cultura occidental, per la qual cosa examinar-los críticament permet veure quines veus i quins contextos estan absents. Elaborar un pla d'estudis culturalment inclusiu fa que les aportacions de les diferents cultures no s'esborrin ni es minusvalorin. Per això, es poden incorporar lectures i activitats que mostrin els diversos orígens culturals representats a l'aula, estimular les amistats interculturals en les estratègies de gestió de la classe i promoure una cultura de cura mútua. També pot resultar positiu animar els i les estudiants a compartir les seves històries i a relacionar les seves experiències culturals amb els temes que es treballen a classe, de manera sensible i acurada.

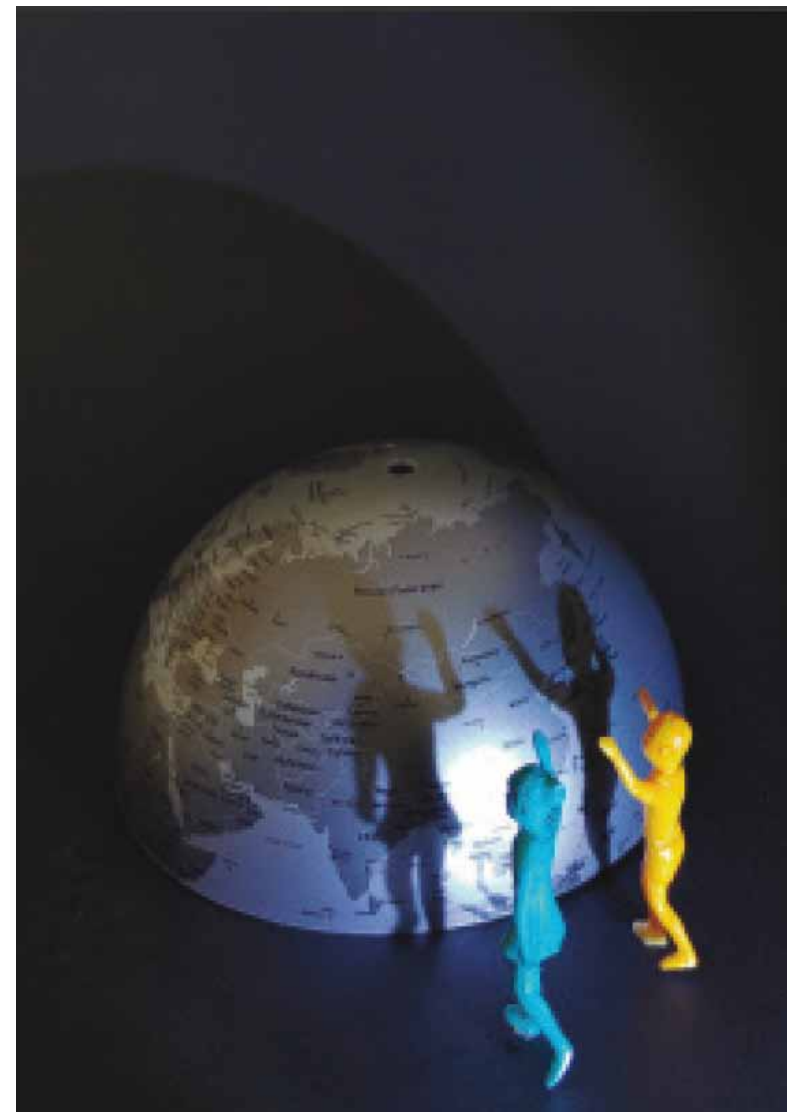
Per exemple, les qui varen ser adoptades transnacionalment poden saber poc sobre el seu país d'origen o sentir-se molt incòmodes quan es pressuposa que s'identifiquen amb la seva cultura. De la mateixa manera, a alguns infants o adolescents migrants (inclosos els que van arribar al país no acompanyats), pot generar-los malestar el fet que se'ls assenyali com a pertanyents a una cultura "diferent", quan estan esforçant-se per encaixar en el grup. Davant el dubte, preguntar-los-ho per endavant, generant un espai de confiança i diàleg, és sempre un camí segur.

Els productes de BRIGHTER FUTURE

Els productes elaborats pel projecte BRIGHTER FUTURE s'ofereixen en accés obert i gratuït [a la seva pàgina web](#). Entre ells, el manual *De la protección a la inclusión: las personas con experiencias de adopción, acogimiento familiar y residencial en los centros educativos* proporciona informació, elements de reflexió i recursos pràctics per fomentar una educació inclusiva i sensible que permeti que tot l'alumnat, amb independència de com hagi estat la seva trajectòria vital o de les seves circumstàncies familiars se sen-

ti acollit en igualtat de condicions. D'altra banda, el mòdul formatiu "Transformando la escuela" conté sis unitats didàctiques completes, acompanyades de presentacions en Power Point que combinen parts més teòriques amb exercicis participatius per tal de propiciar l'adquisició de competències que facilitin al professorat un enfocament sensible i informat capaç de reconèixer i incloure en la pràctica professional la diversitat de necessitats i experiències.

Actualment, l'equip de BRIGHTER FUTURE està treballant en una biblioteca virtual de documents curts centrats en temes concrets en relació a l'escolarització d'infants i adolescents tutelats o adoptats; des de com gestionar comportaments hipersexualitzats a les aules (freqüents en nens i nenes que han patit abusos sexuals) fins a com respondre les preguntes dels seus iguals sobre qüestions com les causes de l'adopció d'un nen o una nena en concret. Igual que la resta de productes del projecte, estarà disponible en tots els idiomes d'aquest (anglès, italià, holandès i castellà) en accés obert per a la lliure consulta i la seva descàrrega.

Congreso
BRIGHTER FUTURE
Final Conference

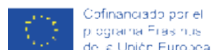
Transformando la escuela

Santiago de Compostela
9 y 10 de febrero 2023

Facultade de Ciencias da Educación - USC
Salón de Actos

Inscripción gratuita. Más información: www.brighterfutureproject.eu

Cofinanciado por el
programa Erasmus+
de la Unión Europea

BRIGHTER FUTURE
Innovative tools for developing full
potential after early adversity

Participan

Colaboran

Organizan

CONGRÉS BRIGHTER FUTURE Transformant l'escola

Els dies 9 i 10 de febrer se celebrarà a la Facultat de Psicologia de la Universitat de Santiago de Compostela el congrés final del projecte "BRIGHTER FUTURE: Innovative tools for developing full potential after early adversity", que té com a objectiu presentar i discutir amb professionals i persones expertes els resultats obtinguts.

Hi haurà servei de traducció simultània.

A la tarda del divendres 10 de febrer, tindran lloc tres tallers simultanis gratuïts amb una durada de 90 minuts i un màxim de 20 participants per taller. Tant la inscripció al congrés com als tallers són gratuïtes, però cal inscripció prèvia.

Més informació i inscripcions

PROGRAMA DEL CONGRÉS

Jueves 9 de febrero

09:00

Recepción y registro

09:30

Bienvenida e inauguración

10:00

BRIGHTER FUTURE: La escuela como espacio de resiliencia

Beatriz San Román (Universitat Autònoma de Barcelona)

Durante tres años el equipo internacional del proyecto BRIGHTER FUTURE ha trabajado para identificar los desafíos que se plantean en la escolarización de niños, niñas y adolescentes que han sufrido diversas formas de adversidad temprana y que viven o han vivido bajo la tutela del Estado. En esta sesión, se presentan los resultados y materiales elaborados por el proyecto y que incluyen un módulo formativo para profesionales de la educación y una biblioteca online con información y recursos.

11:00**Trabajar con la escuela como comunidad para mejorar el aprendizaje y el bienestar del alumnado****Anna de Haan y Marjolein Keij
Fundación Pharos (Utrecht, Países Bajos)**

Trabajar con la escuela como una comunidad significa que todas sus partes trabajan eficazmente como una organización y de esta manera contribuyen al bienestar de todas las personas que la conforman. Elementos esenciales de este enfoque son la importancia de los aspectos socio-emocionales, la identificación temprana de los desafíos (incluidos los relativos al bienestar del personal docente) y la definición de soluciones apropiadas, así como la colaboración no solo con las familias sino también con profesionales y organizaciones de la comunidad local. Se trata de hacer de la escuela un lugar donde se acepten y celebren las diferencias.

12:00**Pausa café****12:30****Acoger en la escuela la diversidad familiar****Federica de Cordova y Chiara Sità
Universidad de Verona (Italia)**

Para la infancia que ha experimentado adversidades tempranas y trayectorias familiares y residenciales complejas, la escuela puede ser un entorno acogedor y protector, pero también se puede convertir en un contexto de soledad y de obstáculos, poniendo en riesgo una participación y un aprendizaje plenos. El personal de la escuela puede promover el bienestar en el entorno escolar trabajando en algunos aspectos clave, como prestar atención al lenguaje y sus usos dentro del aula, atender a cómo son las relaciones de los niños, niñas y ado-

lescentes, promover el cuidado de sus historias personales o establecer relaciones de colaboración entre el profesorado y las personas que los cuidan.

15:30**Mesa redonda: Perspectivas en contraste**

Esta mesa redonda pone en diálogo las perspectivas de diferentes actores sobre las respuestas del sistema educativo a niños, niñas y adolescentes que viven bajo la tutela del Estado, ya sea en familias de acogida o en centros residenciales, y también de aquellos que fueron adoptados. Las participantes están aún por confirmar.

16:30**Aportes para una escuela inclusiva desde el asociacionismo y la práctica profesional****Chus Vázquez y Águeda Ruibal
Comisión de Educación de Manaia, Asociación Galega de Adopción e Acollemento**

Desde la doble perspectiva como docentes y como miembros de la Comisión de Educación de Manaia, las ponentes reflexionan sobre la colaboración entre las familias y las escuelas para procurar un espacio de crecimiento y bienestar a quienes han sufrido situaciones adversas en los primeros años de vida.

17:30**Pausa café****18:00****Los TEAF en la escuela****Carmen Villar
Manaia, Asociación Galega de Adopción e Acollemento****Viernes 10 de febrero****09:00****Cómo desarrollar una atención informada y afirmativa a jóvenes queer****Mónica López López
Universidad de Groningen (Países Bajos)**

Basada en el conocimiento originado en los proyectos Audre (Países Bajos) y Firmus (Cantabria, España) esta presentación pretende profundizar en cómo los y las jóvenes LGTBQIA+ en el sistema de protección se podrían beneficiar más del apoyo social de sus compañeras o docentes que del de su familia, además del impacto positivo que el activismo puede tener sobre su salud mental y bienestar. Durante la presentación, se reflexionará sobre cómo implementar el conocimiento acumulado para hacer sistemas de acogida más solidarios y afirmativos.

10:00**El programa En Familia, una experiencia innovadora****Antón Mouriz y Sergio Puga
Manaia, Asociación Galega de Adopción e Acollemento/ Faiben Fundación de Apoio á Infancia e ao Benestar****10:30****Volver a los orígenes: encuentros y desencuentros en las adopciones internacionales****Chandra Kala Clemente Martínez
Universitat Autònoma de Barcelona**

Las búsquedas de orígenes en adopciones internacionales han ganado cierta presencia en los debates de las comunidades adoptivas y en la sociedad en general. Dichas búsquedas, que no solo incluyen nuevas informaciones sino también nue-

vas relaciones, conllevan dudas, incertidumbres, y cambios. En esta sesión se expondrán experiencias de personas adoptadas que han buscado sus orígenes y lo que han supuesto los encuentros y desencuentros durante el proceso.

11:00

Adversidad temprana y procesos de aprendizaje

Ana Mª Linares Alonso

CORA (Coordinadora de asociaciones del acogimiento y la adopción)/ Universidad Católica de Ávila)

La primera infancia es un momento de desarrollo fundamental tanto a nivel estructural como emocional. Las experiencias de adversidad temprana marcadas por la exposición prenatal a sustancias tóxicas unidas a experiencias emocionales adversas con cuidadores no garantes de la integridad física y/o emocional del NNA generan daños neurológicos importantes con consecuencias directas y relevantes en los procesos de aprendizaje. Conocer este tipo de lesiones así como sus manifestaciones en el aula va a permitir a los y las docentes comprender a cada alumno o alumna y desplegar distintas herramientas facilitadoras de un entorno educativo más comprensivo e inclusivo.

12:00

Pausa café

12:30

Jóvenes refugiados/as: experiencias vividas y autopercepción de niños y niñas sirios en los Países Bajos

Abduhalim Albakkor

Universidad de Groningen (Países Bajos)

En los últimos diez años, los Países Bajos han sido testigos de un aumento del número de inmigrantes

procedentes de Siria. Sus experiencias con el país están marcadas por los largos procedimientos de asilo, a los que siguen periodos de espera más largos para conseguir alojamiento. Como consecuencia, los refugiados pasan mucho tiempo en campamentos y se enfrentan a dificultades adicionales para acceder a los servicios y/o incorporarse al mercado laboral en profesiones que se ajusten a su nivel de cualificación y educación. Esta presentación se centra en la comprensión de las repercusiones de las experiencias de las personas jóvenes migrantes, en su bienestar y sentido de pertenencia y en los mecanismos a través de los cuales crean una red social de apoyo que fomenta dicho sentido de pertenencia.

13:30

Mapear el pasado para dar forma al futuro: lo que he aprendido en 37 años y medio en el sistema de protección a la infancia y la adolescencia

Leo Wieldraaijer-Vincent

Cornerstones Youth Care

Primero como persona tutelada y después como profesional, Leo Wieldraaijer-Vincent lleva casi cuarenta años de relación con el sistema de protección. En esta sesión presentará los aprendizajes clave acumulados en este tiempo.

Talleres

16:00 -17:30

No sin nosotras: Cómo promover la participación de niños, niñas y adolescentes

Aida Urrea-Monclús

Universitat de Lleida

Se reconoce cada vez más la importancia de dar voz y tener en cuenta a la infancia y la adolescen-

cia. Sin embargo, esta participación se ve limitada en ciertas ocasiones por la falta de estrategias por parte de las personas adultas para involucrarlos. En este taller conoceremos experiencias en las que niños, niñas y adolescentes son agentes activos de sus propias vidas y pondremos en práctica algunas estrategias participativas.

La historia del niño o niña en la escuela

Federica de Cordova y Chiara Sità

Universidad de Verona (Italia)

¿Cómo puede el profesorado y el personal de la escuela ocuparse de crear un entorno acogedor para los niños y niñas que han vivido adversidades tempranas? Durante esta sesión, exploraremos y debatiremos estrategias y herramientas a partir de un estudio de caso que nos permitirá comprender cómo el contexto educativo puede promover el cuidado de la historia personal del niño o niña, fomentar las relaciones entre iguales y construir relaciones significativas.

Interseccionalidad y equidad educativa

Gaby Martínez

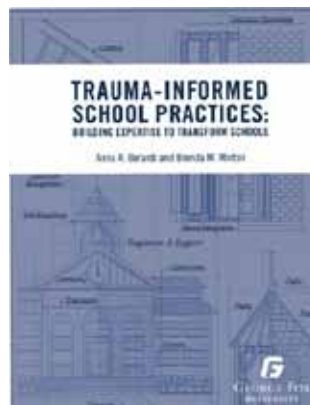
Universidad de Groningen (Países Bajos)

Para garantizar la igualdad de oportunidades, es importante tener en cuenta que la identidad de niños, niñas y adolescentes (como la de las personas adultas) no se define por una única característica. Elementos como la clase, la etnicidad, la raza, la orientación sexual, la identidad de género o la (dis) capacidad se combinan en ella. Este taller reflexiona sobre las formas en que estos elementos están atravesados por dinámicas de poder que afectan a sus experiencias de forma entrelazada, y no como sistemas de opresión separados, con el objetivo de poder desarrollar prácticas educativas inclusivas que partan de una perspectiva interseccional.

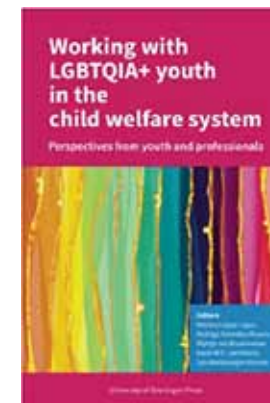
PER LLEGIR

San Román, B. (ed.) (2021)
De la protección a la inclusión: las personas con experiencias de adopción, acogimiento familiar y residencial en los centros educativos
 Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona

Berardi, A. & Morton, B. (2019)
Trauma-informed school practices: building expertise to transform schools
 Newberg, OR: George Fox University Library

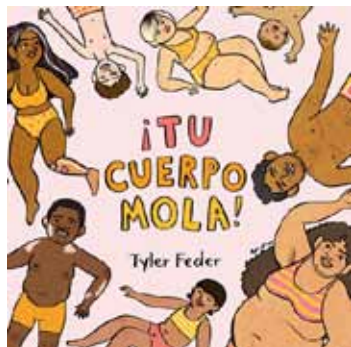

López López, M. et al. (eds.) (2021)
Working with LGBTQIA+ youth in the child welfare system: Perspectives from youth and professionals
 Groningen: University of Groningen Press

Aquest manual, desenvolupat en el context del projecte europeu BRIGHTER FUTURE, ofereix informació sistematitzada i estratègies pràctiques per crear un ambient acollidor per a tots els nens i nenes a l'escola, independentment de les seves trajectòries de vida i experiències familiars. Escrit de manera concisa i de fàcil lectura, proporciona informació per reconèixer i donar resposta als efectes de l'adversitat primerenca, amb recomanacions pràctiques encaminades a fer de l'escola un espai de resiliència des del qual superar el potencial impacte negatiu de les experiències difícils en edats primerenques, evitant l'estigmatització i la utilització d'etiquetes errònies.

Concebut com a llibre de text per a la formació del professorat, aquest volum reflexiona sobre la necessitat de millorar la resposta del sistema educatiu a l'alumnat que ha experimentat alguna forma de trauma o adversitat primerenca. Combinant teoria, política, temes escolars actuals i idees pràctiques, proporciona oportunitats per a la reflexió, incloent-hi aspectes que, sovint, s'ometen en altres manuals, com els factors contextuais i les pressions sistèmiques que influeixen en la prevalença del trauma, així com el paper de la identitat de qui educa. Inclou, també, estratègies pràctiques sobre com transformar les nostres comunitats d'aprenentatge en resposta a l'efecte devastador de l'estrès i el trauma. La utilització d'estudis de cas serveix per aprofundir i comprendre millor la necessitat d'aplicar un enfocament ecològic i una perspectiva interseccional a les escoles.

Escrit a través d'un intercanvi constant entre joves LGBTQIA+, investigadors, professionals i famílies d'acollida, aquest llibre ofereix una valuosa eina per millorar les pràctiques amb joves LGBTQIA+ a nivell personal, organitzatiu i polític. Els joves LGBTQIA+ necessiten connexions significatives amb altres individus de les seves comunitats per poder sanar, aprendre i ser, autènticament, ells mateixos. Els qui treballen en el sistema de protecció infantil tenen un paper crucial en la creació d'aquestes connexions i en el conreu d'entorns de suport, lliures de traumes addicionals, on els joves LGBTQIA+ poden sentir-se valorats i estimats.

Tyler Feder, T. (2022)
¡Tu cuerpo mola!
[Traduït per
Lucas Platero]
Bellaterra:
Editorial Bellaterra

Aquest conte és perfecte per a aquells a qui els agrada llegir en veu alta. Ens ensenya la diversitat dels cossos d'una manera que no havíem vist mai fins ara en els contes infantils: veuràs cicatrius, estries, marques a la pell, ulls amb un pegat, cadires de rodes, persones de tots colors... A les seves pàgines podràs trobar escenes de la vida quotidiana plenes de detalls, on apareixen cossos de totes mides i diverses formes, com a la vida real. Conté una mirada positiva sobre cada un dels cossos, desafiant la narrativa dels àlbums il·lustrats en què, sovint, veiem només cossos blancs, europeus, sense discapacitats, prims i inclosos dins dels estàndards de bellesa més acceptats.

PER VEURE

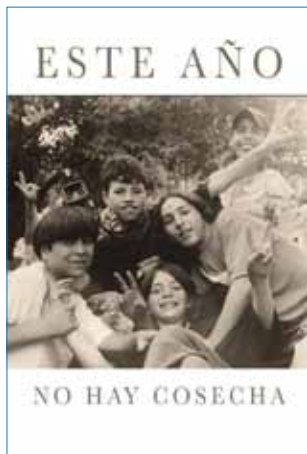
Venegas, S. (2018)
**Nuestra vida como niños
refugiados en Europa**
Espanya, 15 min

El curtmetratge de Silvia Venegas, que va guanyar el Premi Goya al millor curt documental el 2020, té com a objectiu central conèixer, escoltar i explicar les històries dels infants refugiats que arriben a Europa: la història d'una generació de nenes, nens i joves refugiats que intenten trobar el seu lloc a Europa i d'aquells que mai no el van trobar. *Nuestra vida como niños refugiados en Europa* ofereix el testimonio narrat en primera persona per infants i joves de diferents nacionalitats que viuen en situació d'espera permanent a Grècia i a Suècia. Són relats d'una generació que s'ha vist obligada a abandonar casa seva i la seva infantesa per tal de trobar un lloc segur on poder viure i refer la seva vida en pau. (FILMAFFINITY).

Serrano, R. (2019)
Así crecen los enanos
[Documental]
Espanya, 93 min

A Espanya, el sistema de protecció ha desenvolupat tota una sèrie de mesures que pretenen protegir la infància en risc a través de la seva tutela en centres especialitzats. No obstant, cal preguntar-se: fins a quin punt són eficients aquests sistemes?, quin és l'efecte real d'aquesta tutela a la vida d'un infant?, s'arriba a integrar socialment?, fins a quin punt està preparat per això?, com està afectant la crisi els projectes que els ajudaven a integrar-se a la societat?, i com afronta, en la pràctica, la seva vida adulta? L'objectiu del film *Así crecen los enanos* és donar resposta a aquestes qüestions a través de la veu de les persones involucrades, des d'aquells que van ser nens i nenes tutelades fins als i les professionals que treballen amb ells i diversos especialistes en el tema.

Lavanderos, F.
y Vergara, G. (2000)
Este año no hay cosecha
[Documental]
Xile, 60 min

La pel·lícula *Este año no hay cosecha* penetra en la vida quotidiana d'un grup de nens que viuen al carrer per descobrir, a través del relat i l'experiència dels seus propis protagonistes, la marginalitat llatinoamericana oculta d'una ciutat neoliberal com Santiago de Chile. La càmera es transforma en una persona més que conviu entorn de la vida familiar que neix de l'estreta amistat amb la qual sobreviuen aquests nens del carrer. (FILMAFFINITY).

Chbosky, S. (dir.) (2017)
Wonder
EUA, 113 min

Auggie és un nen de deu anys que viu a Brooklyn amb la seva mare, Isabel; el seu pare, Nate; la seva germana gran, Via, i la seva gossa, Daisy. Va néixer amb una rara deformitat facial, la "disostosi mandibulofacial", i s'ha sotmès a vint-i-set operacions per poder veure-hi, sentir-hi, olorar i parlar. Ara afronta un moment clau en la seva vida: anar a l'escola. Aviat descobrirà que les persones poden ser cruels i insensibles, tot i que també trobarà altres éssers que enriquiran la seva vida.

Fingscheidt, N. (2021)
Imperdonable
Regne Unit, 113 min

Quan surt de la presó després de complir condemna per un crim violent, Ruth Slater tracta de localitzar la seva germana petita, que en aquell moment tenia cinc anys i va ser lliurada en adopció a una família. Durant els vint anys en què va estar a la presó, no va tenir mai notícies d'ella. La cerca no serà fàcil, entre altres coses perquè el jutge va dictar una ordre d'allunyament permanent de la seva germana.

NOTÍCIES AFIN

Trobada de grups d'investigació a la UNPaz

El passat 7 de novembre, la Dra. Diana Marre, d'AFIN, va participar al Encuentro de

Grupos de Investigación a la UNPaz, Argentina, invitada per la Dra. Cristina Bettanín, del grup d'investigació Identidad en Redes, a comentar les següents presentacions que col·legues de diverses universitats i institucions d'investigació argentines van compartir, en tant que resultats d'investigació relacionats amb "La Construcción de las Identidades. Búsqueda, activismos y reparaciones":

- *Reflexiones en torno a los tipos de producciones académicas sobre el derecho a la Identidad*, de Identidad en Redes.
- *Puntos de (des)encuentro entre las instituciones y la diversidad sexo-genérica en territorios postergados*, del Grupo sobre población trans.
- *La estadística forense; nuevas herramientas en el campo de la búsqueda de personas desaparecidas*, de Franco Maresca.

Subvencions de l'Instituto Nacional de las Mujeres

L' Instituto Nacional de las Mujeres ha aprovat el finançament per dos projectes que desenvoluparà el Grup AFIN:

- "El género en la memoria: sexualidad, reproducción y crianza en los regímenes autoritarios del siglo XX en Iberoamérica", liderat per la doctora Chandra Kala Clemente, investigadora posdoctoral d'AFIN, finançat amb 25.000 €, proposa accedir a les experiències de dones, diversitats sexuals i altres col·lectius subalternitzats sota règims autoritaris i la seva exclusió en la construcció i recuperació de la memòria i, també, en la història oficial. Amb aquest objectiu es realitzarà un cicle de simposis i podcasts, així com una plataforma web interactiva.
- "Óvulos, cuerpos y mercados: donación, recepción y orígenes reproductivos en España desde una perspectiva de género transversal", liderat per la doctora Anna Molas Closas, investigadora Juan de la Cierva -Formació- d'AFIN, finançat amb 24.599,91 €, proposa la realització d'activitats de transferència de coneixements científics a la societat a través de vuit podcasts i un documental sobre el mercat reproductiu a Espanya posant el focus, especialment, en els debats contemporanis sobre la donació d'òvuls.

Infància i adopció: una perspectiva sociocultural

L'editorial Síntesis va presentar a final del passat mes de novembre el llibre *Infancia y adopción: una perspectiva sociocultural*, escrit per Mª José Rodríguez Jaume, Beatriz San Román i Diana Marre. El volum se centra en l'adopció i l'acolliment de nens i nenes a Espanya, dues mesures del sistema de protecció a la infància que en les últimes dècades no sols han experimentat un profund procés de transformació en tots els seus ordres, sinó que també han adquirit visibilitat, rellevància i notorietat social, fonamentalment a partir de 2004, moment en què Espanya es va convertir en el segon país del món amb major nombre d'adopcions internacionals. Els seus capítols ofereixen un enfocament social i cultural de l'adopció, que convida a repensar les figures de protecció a la infància des de la diversitat amb la qual les societats contemporànies abracen la vida familiar.

En aquest enllaç es pot consultar l'índex i un capítol de mostra.